

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Vocabularius iuris utriusque

[Speyer], Sept. 1478

[T]

[urn:nbn:de:bsz:31-313403](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313403)

ta:

Tabellarius siue tabellio est pu
blica persona sacramēto astricta in ciuitate ut ra
tiones et acta in formā publicā redigat a prin
cipe ad hoc officium deputatus et firmatus. Vel
sic est persona publica habens officium scribendi in
strumenta super tractibus vel alijs rebus ad faciēdi
dum fidem super eis et tabellionatus officium per

bificij subtractionē appellatiōe p̄posita interdicti debet clericis
in sacris ordinibus constitutis. c. sicut. 2. de cle. vel no. Et dicit ibi glo.
rationē quia genus negatiōis est. Et firmatus tenet glo. q̄ in cā
ecclesiastica vel spiritali potest exercere officium. ut c. qm̄. de pro
ba. et xxvij. q. ij. Multoz. Item tabellio debet esse requisitus et ro
gatus ut in Spe. de instrumē. edi. §. ij. v. Sed pone. et. §. in. in p̄ma
colūna ut est glo. in. §. requisitis in cle. romana de iureiur. Item
tabellio cōpellitur cōficere instrumenta si rogatus. Sed pone manda
to superioris non vult cōficere quid erit. Respondetur q̄ priua
tur officio tabellionatus s̄m Bal. in l. prouidendum. C. de postulā.
Et est ratio quia si genus publicus hoc tñ limitatur s̄m vna cū
officio notarius habeat aliud officium annexum et illud p̄ q̄n
quemū exereuerit tñ em̄ inuitus rogari nō potest Casus est vni
cus et singularis ut ibi nō. angelus in l. i. C. de tabul. li. §. Sed q̄
ritur vtrū tabellio quicunq; vult potest renūciare officio tabellio
natus. Respondet q̄ non. Ratio quia nemo potest renūciare suo
officio nisi in manus superioris concedentis. l. legatis. ff. de offi. p̄si.
c. admonet de renūc. et c. Quod in dubijs est. Baldus ad l. indu
cit. l. filijs. ff. de fur. Item querit̄ an tabellioni cui tpe rogatus fu
it solutū de mercede cōfectōnis instrumenti debeat itez solui q̄n ps
velit habere copia instrumenti. Respondetur q̄ sic. Glo. est nota
bilis in l. fi. §. exemplaria. C. de p̄n. agen. in re. li. xij. quod est men
ti tenendum s̄m ludo. de roma quia quōdianū. Cetera q̄ plura vide
b. de. J. et J. Et quot personis equiualeat tabellio in fide scriptis
adhibenda est glo. in l. duos viros in. c. Quomā contra fallaz
de p̄ba. Et nota licet sacerdos nō debeat exercere officium tabellio
natus. c. Sicut te prealle. tñ si contigit valet s̄m Bar. in l. vniū
fis. C. de eden. Sed pone sacerdos scribit legatum siue ecclesie ut ta
bellio an talis scriptura valeat et p̄bet. Respondet q̄ sic. c. Cum
inter nos de re iudi. vbi determinat Jo. an. Et p̄batur q̄ pot esse
testis c. Rapnūci. de testi. nō obstat q̄ p̄ter nō potest cōficere

instrumentū p filio v̄ est. glo. singularis. l. Impuberis. §. j. ff. de
falsa quia nō est eadem rō in patre et sacerdote. Item puniē ta
bellio qui accipit aliquib etiā a sponte soluēte vltra p̄m̄ salariū
fm Bal. in auē. Sz hodie. C. S. epis. et cle. Te scribens falsū instru
mentū immunitatis p̄bat puniri pena ignis. Casus est in. l. j. C. de
emu. concess. l. x. Et scribens minutū instrumentū perdit manū. c.
Imperialē. §. scriba de p̄hibita alienā p̄ fridericū. Item scribēl
instrumentū v̄sariū est iuratus et non potest amplius officere.
Et potest p̄nūciari infamis fm hostiā in sū. de v̄saris in fi. §. fi. ver.
quid de notario. et archi. de lx. xxxvii. di. c. ficus?

¶ Tabularij etiā fm accur. sūt q̄ faciēdis publicis instrumentis
publice p̄sunt in sigillis ciuitatib. Re. S. scriba. et xv. q. iij. §. p̄t.
ad fi. et. C. de tabula. li. x.

¶ Tabernarius dicit q̄ tabernam exercet vinū vendens.

¶ Tabule testamēti. Inde vocate sūt qz aū cartaz vsū in tabul
tā testamenta q̄ epistole scribebant qz portiores tabellarij vo
cabant. fm p̄. li. v. Et tabule testamēti p̄e sūt testamentū ebi
tum in scriptis signatum et p̄fectū Sed abusive etiā illa testamen
ta vel tabulas appellamus q̄ falsa sūt et viciata fm azo. in sū. C.
de tabu. exhiben.

¶ Taciturnitas est q̄nqz habenda p̄ confessōe etiā q̄nqz tacituz
habetur pro expresso. ff. si cer. ret. l. cum quis. et §. gratum. de
offi. dele.

¶ Tacere hoc verbū de se. nec significat consensū nec dissensum.
s̄ tenet mediū. Vnde nō. q̄ est v̄are cōsensū dissensū et mediū
q̄ nō est cōsensū nec dissensū vel aliter. nā habemus velle et nol
le et mediū q̄ nō est velle nec nolle. Nam velle est cōsentire. nol
le est dissentire siue resistere p̄ motū animi. Vnde in vtriqz scz vel
le et nolle est motus animi ad hoc q̄ vult vel non vult. i. resistit.
Sed nō velle siue nō nolle est cū nullus est motus animi ad vnum
vel ad aliud p̄ vel contra. fa. l. j. in §. scientiā. ff. de tributa ac. vbi
dicit vulpi. scientiā h̄ eā accipim? q̄ habet voluntatē. s̄ vt ego
puto nō voluntatē sed paciendā. Non em̄ velle debet dñs sed non
nolle. Si igit scierit et nō p̄testat et nō stradicat teneē tributona
actōe. Si v̄ro dissentit nō teneē illa actōe teneē aut si consentit
etiā si nō cōsentit. si tamen nō dissentit vt ibi dicit. Sequitur ergo
q̄ tacere de se nec cōsensum nec dissensū significat. Quāqz autē sic
q̄n significato aliū de sūpto quis p̄abili medio cludit tacentez
cōsentire vel dissentire. §. g. facta locatōe p̄dij rustici vsqz ad an
nū finito anno tacete h̄eatore obductor remanet in fundo cludit

legati rē reconduxisse p̄ alio āno. Et si p̄ma locatio erat ad ma-
ius t̄pus puta q̄nquēniū. Secunda videt̄ facta t̄m̄ p̄ illo āno. In
p̄dijs etiā vrb̄anis videt̄ facta noua locatio sed aliter q̄ in ru-
sticis quia t̄m̄ p̄ t̄pe q̄ ibi habitat̄ nisi p̄ma locatio esset facta in
scriptis quia t̄c̄ secunda nō videt̄ fieri eo q̄ nulla scriptura in-
uenit̄ que videtur requiri sicut̄ in prima. l. Item quā iē. §. si. ff. de
loca. et obduc. Daret̄ ergo ex h̄ q̄ tacens habetur p̄ consensiente.
Ratio sumitur ex scientia et patientia inhabitantis. Sz̄ ibi facta
locatōe ad annū si in fine anni locator efficitur furiosus et eo
existente furiosus anno finito conducto remanet dicit̄ tex. q̄ ob-
ducio non renouat̄. Et sic tacere nō significat̄ consensum. l. Cuz̄ ad
certa. ff. locati quia non potest̄ ocludi in furioso. consensu. Tertius
em̄ est q̄ non habet̄ sensū salte vā dū ad disponendū minus ex
patientia sua concludit̄. Et licz̄ ex pte obductoris remanētis bene
occludat̄ consensu nō t̄m̄ sufficit ad tractum nisi cōcurrente consen-
sui locatoris q̄ nō occurrit p̄pter furiosū. Item pater p̄ dote do-
talicio nomine filie potest̄ agere si filia nō dissentit̄ et si filia est fu-
riosa potest̄ agere quia t̄c̄ nō dissentit̄ si et etiā nō consensit̄. l. ij.
§. voluntate. ff. sol. mat. Nec ob. tex. ibi dicens q̄ credit̄ consensu
re quia debet̄ intelligi q̄ verisimile est q̄ consensit̄ et si furiosa nō
esset vel censetur consentire quo ad effectum quia q̄ ad materiam
illius. §. Item est effectus filiam non dissentire et eā consentire cuz̄
vtrōq̄ casu pater agere possit̄ licet̄ quod ad rei veritatē nō consen-
sat nec dissentiat. Item res animā rā abi furripit̄ tacenti et pone
absenti h̄ tacere nō significat̄ consensum vel dissentium quia nihil mo-
uet̄ animū ad consensum vel dissentium et t̄m̄ h̄ nō impedit furtū cō-
mitti licet̄ furtū dicatur tractatio rei aliene dño invito h̄ subau-
di vel non volenti. Daret̄ qz̄ furioso dño fieri potest̄ furtū licz̄ vere
inuitus nō sit h̄ vere nō volens est. Nec obstat. §. vetare. m. l. qui
phas. ff. de fur. vbi dicit̄ vetare dicit̄ q̄ non consentit̄. v. s. et si ia
furiosa qz̄ vetare videt̄ q̄ ad effectū vel dicit̄ q̄ reuera dissentit̄
dissentiu generali q̄ quilibet vult res suas retinere et nō furripit̄ et
dissentit̄ sibi eas auferri et iste dissentius q̄ semel fuit in animo sē-
p̄ videt̄ p̄seuerare. Et ergo absens dormiens ignorās furiosus dis-
sentire videt̄ dissentiu generali et temēre casu particulari habet̄ p̄
particulariē dissociete et sic in futuro necessario nō requirit̄ voluntas
vel dissentius h̄ sufficit nō consensu. et patet in semp furioso et in in-
fate qui nūq̄ habuerūt motū animi in dissentiu. Itē si fr̄ vn̄ rez̄
omunē cū alio fr̄e suo ip̄o p̄nte et tacete donat̄ vxori sue scz̄ donā-
tis alē frater tacens videt̄ consentire. Et ita valet donatio p̄ parte

illius tacitū et nō p parte donātis quia inter virz et vxores est
vt in l. Si seruus communis ff. de dona. inter vi. et vx. Item si sci-
ente creditore et tacente debitor vendit pignus nō ideo videtur
creditor pignus remittere. l. Sicut. §. Nō videt. ff. qui nō. pig. vñ
p potē. sol. quia ex illo actu non potest inferri consensus credito-
ris in iure pignoris. ac ex illo actu ius creditoris leditur. Item si
vendis fundū in q habeo ius seruitutis paritate rōnis.

Tacite intellectū Diuersimode capiē in iure scz p modū dispo-
sitiōnis conditiōnis vel aliter put ex diuersificatiōne significati vel
causa ocludit. v. §. in strata societatis facta conuentiōe q vnus
sociorū habeat duas ptes l. uiri. Intelligit etiā tacite q habeat
duas ptes damni. Et hoc tacite intellectū capitur p modū dispo-
sitiōnis seu quentiōnis vt in §. Illud. Insti. de locat. Et sumit signifi-
catū ex equalitate paciscentiū in tacito et expō. Item ibi con-
cedendo aquehauitū intelligit accedi iter ad illū Et hoc tacite in-
tellectum sumit etiā p modū dispositiōnis sed nō pncipaliter sed
accessorie seu osecutiuo vt in l. m. ff. de serui. ru. pre. Ratio qz in ite-
nere nulla est vtilitas nisi inquantū deseruit ad aquehauitū. Itē
ibi pmitto ptum filii vel fructū fundi intelligitur si nascantur. l.
p. in fi. l. Quondam. l. Interdū. ff. de v. ob. quia nisi nascantur nihil
est in legatō vel quentiōne et sic vtilis. nō potest. Item ibi
debitum sub conditiōe acceptū fertur simpliciter intelligitur taci-
te si conditiō debiti extiterit q ad effectū acceptilatiōnis nō q ad
dispositiōnem. vt. l. Sub conditiōne. ff. de accepti. Itē ibi pmitto tē
bi. x. intelligit si pecieris non p modū conditiōnis s p modum am-
monitiōnis et interpellatiōnis vt aū nōn sim in mora. postea sic. l. Si
cū pecieris. ff. de ver. obli. l. tūcta. l. mora. ff. de vsuris. Ratio qz
debitor nō est in mora retinēdo debitū volente creditore sed eo in-
uito quando fit interpellatiō. Item ibi patron⁹ opas stipulat a li-
berto simpliciter intelligit cū fuerint indite q adiectio reqrit i
operis sicut in alia stipulatiōe intelligit cū perices. et est rō quia
patron⁹ stipulatur opas ad vtilitatem suā.

Tacite in esse multipliciter attingit v. §. conuenio cū depositario
q ppter amissionē rei depositē nō agam ostra ipm. In ista quenti-
ōne tacite inest vel dicitur remissio. quia si p solum pbidit agere
non possit depositi. S; pono facta quentiōne q nō agam de dolo vi-
dit tex. qz nō valet quentiō. Et sic valet tacita remissio et expressa
nōt. l. si vnus. §. Illud. ff. de pac. Et sic expō. eorū q tacite inest
nihil ibi opat. Ratio qz expō. aliē significat qz in pmo casu sig-
nificat remissio doli non simpliciter s put dicitur in obligatione

fine actione depositi. Ideo p dolo non potest agi actione depositi
sed alia actione scz rei vindicatione qz dolo desit possidere vel acti-
one de dolo. Sed in secdo casu dolo simpliciter remittit. Et sic si
uentio teneret non possit p dolo agi aliq actione et sic remaneret
impunita. Ideo non tenet uentio quia daret occasio delinquendi
vt. l. conuenire. ff. de pac. do. Item ibi dicitur rem pcario simplici-
ter tacite intelligit q durat donec uoluerit siue reuocauerit. l. i. §
pcario. ff. Etia morte mea non finit. l. iiii. ff. locati. quia in pcario
simpliciter concessio intelligitur uoluntas scz p uoluntate stra-
riam siue reuocationem non pleuerit et q pleuerit donec reuocet
sed morte non reuocat igitur pleuerat. Sed quando conceditur q
diu concedens uoluerit tuc significat q durat p dnu uoluntas ab-
est. Sed morte quis desinit uel. Ideo tunc finitur pcarium. Itz
ibi iudex condemnat que pena capitis siue deportatōis ad qua ta-
cite sequitur pena adeptōis bonoz. Donec odemnatu appellat
pendente appellatōe morte ipa pena principalis tollitur et etia ac-
cessoria scz adeptōis bonoz. Tunc morte illius pena principal scilicet
deportatōis tollit et etia accessoria scz adeptio bonoz. vt in
l. iiii. C. Si pen. app. mors inue. Rō quia tacitū intelligit accessorie
et osecutiue mō sublato principali exp̄sso auferit et accessio in
dū duo exp̄mū q anho principalia sūt. Et ad sublationē unū non
auferit aliud sicut dū pena imponit in duobz factis utriusq est eā
principalē. Alij dicūt q etiam in isto casu pena adeptōis tollatur
quia exp̄sso ut dicit non fit nisi in maiore declaratione. Etia pene
in dubio sūt mollēde de p. di. i. §. bene licet forte scz in furis Est
tū in arbitrio iudicis cuius mēs attendi debet quia fin ei⁹ mentē vl
arbitriū morte finit uel nō. Itē ibi lego alicui simpliciter intelli-
git p̄nti die. Et si exp̄mo in p̄nti die tuc significat q uerba sonāt
scz q p̄nti dies isti legato apponit. Et si exp̄sso si illud non esset ni-
hil oparet aliud q tacitū nec aliud tacitū q exp̄ssum. Sz ex clau-
sula postea app̄sita scz legata quibz dies non est app̄situs uolo sol-
ui annua hīna trima die aliud significat in tacito aliud in exp̄sso.
Quia ex tacito cui clausula app̄sita non est uol dies ex clausula se-
cuta debent annua hīna. In exp̄sso ubi dies est app̄situs dicēdo
p̄nti die ad ipm legatū p̄dicta clausula non refert quia isti legato
dies est app̄situs. ubi aut tacite intelligit non est app̄situs licz idē
oparet si aliud non sequeret. Sed si dicat legata quibz app̄sui v-
dū pure uolo solui post annū tuc opat q legatū relictū pure hō v-
to exp̄sso dbeat post annū uel legatū simpliciter relictū debet sta-
tim qz hec est mens testatoris significata ex uerbis. Item ibi lego

ibi pure intelligit si volueris hoc tñ nō facit legatū conditōna
le nec impedit trāsmiffionē legatū si legatari⁹ ante moriē. Et tñ
expmēdo hoc in legato dicēdo lego t. bi pure si volueris legatus
est obditiōnale. l. Si ita expm̄. ff. de condi. et demon. Item ibi si
liū meū exheredo intelligit tacite conditio si heres adierit. S3 po
ne qd hoc conditio expm̄at dicit text. qd exheredatio viciat. l. Si
q̄s ff. de heredi. R. ratio fm̄ doct̄ quia aliē intelligit et aliē exp
mitur. Nam intelligit qd ad effectū scz vt exheredatio habeat ef
fectum si heres adierit. s3 nō aut intelligit qd exheredatio sit cōdi
tionalis. Sed qñ expm̄itur tñ refertur ad dispositiōnē. Et sic ex
heredatio est obditiōnal. Ideo viciatur quia est act⁹ qd nō recipit
obditiōnē p̄. Actus legitimi de re. iur. li. vi. Et est rō diūsitatis in
legato et in exheredatōe quia verifimilit̄ nō viciat testatorem le
gatum velle facere obditiōnē p̄ expm̄ionē illius conditōnis. Si
heres adierit si apponatur illa. Secus in exheredatōe quā testatō
videtur velle facere obditiōnalem dum appōnit conditōnem ta
lem vt magis restringat. Sed p̄ appellatiōnē obditiōnis viciat le
ge positua. Tō nō valet conditō ergo expm̄a ad dispositiōnē vi
ciat s3 tacite intellect⁹ ad effectū nō viciat etiā qñ apparat de mē
te expm̄ētis qd p̄ expm̄ōz vult aliud significare scz facere actū
obditiōnalem qui nō est obditiōnalis ex tacito intellectu tūc act⁹ est
obditiōnalis quia expm̄ēs hoc vult qd ad h̄ conditōnē exprimit et
sic tunc legatum relicto si heres adierit est conditōnale. Et ve
rifimilit̄ est qd conditio exprimat̄ sicut intelligitur ad maiorem
declaratiōnem. Et sic licet actus nō recipiat conditōnē p̄ illā tñ
expm̄ionem nō debet viciari quia solum qd tacite mēst exprimitur
Et lex positua nō admittēs conditōnem videtur intelligi de cō
ditione extranea Et nō de illa qd mēst qd expm̄it̄ ex habūdanti. Sic
etiam exheredatio potest esse conditōnalis quādo testator sic
voluit s3 quia nō recipit obditiōnē viciat. Etia acceptilatio erit
obditiōnalis ap̄ volūtate acceptū ferētis. Sed qz etiā nō recipit
obditiōnē viciatur. Et ita in hijs debet attēdi mēs disponētis et
suari qd vult et putat nisi vbi lex positua s3 impedit. itē ibi iu
dex dat tutore p̄pillo simpliciter intelligitur tacite quod mmi
stret si satisfecerit. Sed p̄no qd iudex in dāto tutorem s3 expi
mat dicit text. qd valet datio et p̄moto intelligitur quo exprimit̄
l. muto. s. hanc aut. ff. de tuto. et hoc lex facit p̄ p̄diciis. Et est ra
tio huius legis quia verifimiliter exprimitur sicut intelligit i du
bio hoc iuncto quod si faceret conditōnem actus viciatur quod
non est dicendum in dubio maxime in hoc casu propter piculum

quod pupillo immineret si tutoris datio rō teneret. Item ibi pro-
mitto. x. simpliciter intelligit tacite q̄ solū cū p̄cieris dicit tex.
q̄ idem significat nec aliud opatur vt. l. si cū p̄cieris. ff. de v. ob.
quia etiā intelligitur sicut exp̄mit nec habet aliud significatū q̄
exp̄ssum ex cōmuni modo intelligēdi. Sed ibi lego illi si capitolius
ascēderit. hęc cōditio tacite otinet si voluerit quia volēs ascendit
et tñ exprimēdo hanc ob̄tionē aliud opatur quia legatū viciat.
q̄d non viciaret ex tacite intellectu. l. nō nunq̄. ff. de condi. et de
mon. Et est ratio quia aliud significat cōditio si ascēderit et si
voluerit. nam legādo sub cōditōe exp̄ssa si voluerit legatū po-
nitur in sua libera et mera voluntate. Ideo viciatur p̄ legē positi-
uam statuentē q̄ legatum non possit poni in libera voluntate. Sec̄
in illa ob̄tione si ascēderit quia si ascēdit siue libere volens siue n̄.
tamen cōditio implet et sic de alijs exemplis.

¶ Tacitum proprie et vere dicit q̄d nullatenus est exp̄ssum. Et hoc
in iure nihil significat eo q̄ nō est significatū eius nec apparet.
Dicit aut̄ in iure exp̄ssum q̄d aliter q̄ v̄bis exp̄ssum est. nam inter
modos significandi verba ob̄tinent principatū. Ideo verbis ex-
p̄ssum dicitur vere exp̄ssū et quod dico verbis item dico scriptis
quia illa otinent verba. Aliter aut̄ exp̄ssum q̄ v̄bis dicitur tacituz
ad differentiam exp̄ssi verbis. et hoc est tacitum iure q̄d nō est ex-
p̄ssum verbis. v. g. mutuāui tōli v̄ni nō exp̄mit q̄ reddat eamū
eiusdē bonitatis hoc tñ tacite intelligit. l. cum quid. ff. si cer. pe. et
sumit rō ex natura mutui cuius est q̄ res reddatur q̄ eadē in va-
lore cum mutuata esse censetur hoc est si est eiusdē nature et bo-
nitatis hoc tacite intellectum idem significat et opatur ac si est
set verbis exp̄ssum. l. cum quid p̄alleg.

¶ Taxare est idem quod estimare.

¶ Tanq̄ est nota similitudinis. c. solite de maio. et obe. aliquando
nota veritatis. c. ex parte de sponsa.

¶ Talis. i. ille. c. de sum. trim. et fide catho. l. j.

Ute

¶ Uterque est locus in ciuitate cōmunis et publicus ad specta-
cula et dr̄ a theorandori. inspiciendo vt in foro vel pallasie cōmuni

¶ Tecta sarta alias sacra dicuntur tecta integra.

¶ Tegule sūt lateres differūt tñ quia tegule dicunt̄ a tēgo q̄si
tegētes et non sūt coctē s̄ ligna sub lateribz posita p̄ eoz sustē-
tatione. Sed lateres fundunt̄ ex lapidibus et archilla et coquūt̄

¶ Telū non dicit̄ tñ q̄d ab aere mittitur sed etiam quod a ma-
nu eo quod in longum mittatur ergo lapis lignum ferrū nomine

teli continentur. Textus est in tit. de pub. iudi. §. Telū autē s̄m Gay. in
interpretatōe legis. xij. tabu.

¶ Telon grece tributū dicitur latine. In te teloniu idē est qd
tributum. Et etiā dicitur locus in quo exigitur.

¶ Telonarius dicitur qd exigit teloniu

¶ Temulētia est ebrietas. l. vnicā. C. si quis imp. male.

¶ Templarij sunt p̄ceptores vel commendatarij et p̄sone religiose.
vt cle. i. de reli. dōm. et cle. cū ex eo. de senten. ex. p. Jo. an. in rub.
de regula. et. c. Ecclesia sancte marie de consti. tales deputantur ad
administratiōē ecclesiasticā. Et sic possunt agere et defendere ius
ra ecclesia vt cle. i. de rescrip. Et possunt etiā esse p̄sone incognite
et de longinqs partibus. Cū deputati de iudi. et qñqz eliguntur
et habent ecclesias prochiales. et sic autoritas dyocelani debet in
teruenire fa. c. vnicū de capel. mona. li. vi. Et nota in dicta cle. i.
de rescrip. qñqz nō habent ecclesias prochiales et sui maiores ha
bent eos deputare et instituire p̄ter consensum dyocelani. Et s̄m
Inno. in dignitate comparatur institutiōibus. c. p̄ quibusdam. de
fidei ius. quia instans negotijs sibi commissis. vel etiam companē vi
sitationis siue visarijs missis a superioribus ad aliqua officia exer
cenda et sic q̄rit qd debet p̄ferri in agēdo p̄ ecclesia inter tēpla
riū vel p̄ceptorē et deputatorē eius. Sic est distinguendū aut agi
tur de subiectōe ecclesie sic ad maiorem p̄tinet defensio. potest ta
men inferior assistere iudicio. c. et p̄fuit de dila. v. p. Inno. aut agi
tur de iuribus et bonis ecclesie. hoc dupliciter. aut ecclesia est sub
iecta quō ad bona et ad p̄ceptorē ip̄i superioris qui p̄ libito potest in
feriorē remouere sic iterum superior p̄ferendus est aut nō est ei sub
iecta qd ad p̄latū vtz qz p̄petuus est. nec ad libitū remouibilis sic
inferior in agendo p̄ferendus est maiori. quia om̄dum ad ipsum
principaliter spectat. ar. §. biduū. v. s̄. palam aut. ij. q. vi. et. l. i. §. in
ppa causa. ff. qñ appel. sit. et s̄ si inferior talis est p̄sone ad defen
dendū alias superior agit. c. licet. c. ex trāmissa. de fo. cōp. hoc not.
hoc in dicto. c. Cum deputati

¶ Tempus otinē est qd otinē currit dieb̄ feriatis et nō feria
tis siue in p̄ntia et absentia sit copia iudicis vel nō. C. de p̄script.
lon. tem. l. s̄.

¶ Tempus vero vtile nō currit dieb̄ feriatis et absentie et die
bus quibus non est agendi copia. Et istud est multiplex. scilicet
continue vtile. et vtile quo ad sui p̄ncipiū tantum non quo ad
progressum tē. vt in glo. cle. vnicē de in integz resti. vbi glo.
remittit de concess. p̄ccen. c. ij. et. c. quia diuersitatem in fine.

vñ tpus dat ad eligendū dñile qui nō cūrit impeditis de elec. ne
p defectu. de l3 vide Gof. in fū. de elec. §. hoc tempus. v. qcor.

¶ Tenor lraz est idem qđ sentēcia literaz. R. c. s. Sextēcia lite-
raz. Sed in tenore lraz dicim⁹ recte tenore tex. q̄uis titell scri-
batur. vnde tenor dicit ipa sentēcia lralis licz ut forice plurima
scribant.

¶ Tepidarium est idē qđ balneum a tepore aque nomine tractēs.
¶ Tergiuersator dicit q̄ in vniuerso ab actōe recedit q̄si tē gūz
vertēs vt in. c. vlt. de collu. detegē. in glo. iij. et ibi nota. Et dñt
tergiuersator. p̄uaricator. ⁊ calumniator. vnde nō p̄nos versus.
Tergiuersator desistit p̄uaricator ⁊ occultat p̄fert calūma
falsum.

¶ Tergiuersari est in totū ab actōe desistere et totū rtere. ff.
de aboli. ⁊ in glo. palle. in. c. vlti. d. collu. detegen. Et l3 cum fit
inordinate. nam si fit ordinate est absq̄ vicio p̄mo si in accusatio-
ne p̄cessum cognouit esse falsum in q̄ accusabat. et sic pari consen-
su se absoluūt accusator et reus. sed si p̄ncps ab quē p̄met cu-
ra boni omnis qđ p̄ accusationē intendit aboleuerit

¶ Tergiuersatio quāq̄ est versio a vel caliditas qua quis indu-
cit alium vt desistat ab eius inquisitione et sic capit in. c. vlt. in glo.
prealle. Quandoq̄ etiā est frustratio delusio vel colludium.

¶ Terminus pemptor⁹ obtinere debet tm̄ t̄pis q̄ntū tria edicta
infi aliud exigeret iusticia vt in dilecti. de dilaci. in glo.

¶ Terminos p̄ximi aliquis transgredi q̄nq̄ modis p̄t p̄mo euz
prochianū alterius ad sepulturā admittit sc̄o cum alterius sub-
ditum excomunicat vel interdicit. Tercio cū alterius prochianū
ad penitentiam recipit. Quarto cum fidei contrariū p̄dicat. Quin-
to cum terminos p̄cessionū euellit. c. i. de sepul. in glo.

¶ Territoriū est vniuersitas agroꝝ iuxta. i. intra fines cuiuscūq̄
ciuitatis ab eo dictū q̄ migratus eiusdē loci in eos fines frēdi. i.
amouēdi vel submouēdi ius habet. ff. de ver. signi. l. pupillus. §.
territoriū alibi ponitur p̄ dyocesi. xvj. q. ij. c. p̄ de consti. c. ij. h. vj.
glo. in cle. ne romani de elec.

¶ Testes sunt quos ante iudiciū quisq̄ sibi placitat et allegat.
ne possit librum aut dissimulare et subtrahere se. Vnde etiam le-
gati appellantur. Item testis est rei geste probator. Sed testis
cogendus est q̄ ad testimoniū faciendū cogit dicunt §. testes qz
testimoniū adhibere solēt sicut signatores q̄ testamentū signant
fm̄ p̄h. li. v. Item antiquitus sup̄stites dicebantur eo q̄ sup̄ statu
causē proferebantur nunc parte nominis ablata per aufere fm̄

testes dicuntur et considerantur conditione natura et vite ut in. c. fo-
rus de v. sig. ad fi. et est dignitas ferre testimonium. xxxij. q. v. p. ce-
ptum nam testis falsus tribus est obnoxius deo menciendo iudici decipi-
piendo et demum innocenti qui falso ledit testimonio. de cri. fal. c. j. et
debent testes secreti et sigillatim examinari. ut notatur de testi-
bus. s. in nomine domini et. c. licet. v. nueris de contrarietate testi-
um est glo. to. iij. q. iij. si testes. v. Si vero ex hijs quidem testes etiam
ostententur sub nomine instrumentorum. c. puenit de testi. cogen. et
testis familiaris non admittitur. c. in lris de testi. et qualiter testis
absens examinatur vide c. constitutus de fideius. nec testis pro hoc
est infamis eius testimonium respicit. ut in. l. i. de hijs q. no-
infami. Item testis iniuri detenti testimonium non valet. ff. q. test-
fa. p. l. qui testimonium. s. vici. et glo. c. Sacris sup. v. p. coactione
de hijs que vi. ve me. cau.

¶ Testamentum dicitur ideo quod nisi testator mortuus fuerit confirmari
non potest nec scire quid in eo scriptum sit clausum et signatum.
Et est dictum testamentum quia non valet nisi post testatoris monu-
mentum. s. in p. li. v. Et describitur sic testamentum est voluntatis nostre
sententia iusta de eo quod quis post mortem suam fieri vult. ff. e. ti. l. j. et
addit cum institutione heredis nisi. de leg. s. ante heres. et hoc de
vulso primogenio ut excludat singulare relictum et codicillum. et de
testamentum quasi testatio metis vel ultimam eulogium seu ultima vo-
luntas alias dictum qua quis de rebus suis disponit legatario lega-
ta assignanda. Et diuiditur quod aliud est testamentum nuncupatiuum
quod consistit in sola nuncupatione testatoris non in sollemnitate scripture
tamen septem testes necessarii sunt et heredu nominatio nisi. e. ti. s. fi.
aliud est in scriptis additum quod similitur exigit numerum subscrip-
tiones et signacula septem testium. Item testamenti alia diuisione po-
nit p. li. v. scilicet testamentorum aliud iuris ciuili aliud iuris p. torij.

¶ Testamentum iuris ciuili. Est testam. vij. testium sigillo signatum
subscriptioe firmatum quod apud ciues fit. Et inde dicitur ciuile.

¶ Testamentum iuris p. torij. Est. vij. testium signis signatum. Et sic sic
quod fit apud p. torios s. in p. li. ibidem.

¶ Testamentum olographum est manu actantis totum scriptum et sub-
scriptum vbi et nomen accepit ad p. lon. i. totum et graphos scriptura
vel lra quasi tota lra s. in p. li.

¶ Testamentum irritum est si ille qui testatus est capite diuinctus est
vel captiuitate detentus aut si non iure contra legem factum est s. in p. li.

¶ Testamentum ruptum ideo vocatum est quia nascete postumo neque
exheredato neque herede nominato dirumpitur s. in p. li.

¶ Testamentū surreptū est qđ in fraudem herediū seu legatariorū et libertorū nam palā platū est qđ si non later tamēn dictis plonis non pūide sup̄sum videt̄ erāt aut̄ ol̄p̄ et tres alie species que hodie in vsu esse desierūt. Quoddā erat pacificū testamentū et appellabat̄ calatistomicus a calos qđ est bonū et camit⁹ pax qz in bona pace fiebat vel a calatistomicis s̄ est a bonis conuen- tibus a calos bonū et comicie quentis vel ouentōs sapientū bone em̄ ouentōs erāt q̄ in pace fiebāt nā faciebāt testamēta dieb⁹ feriatis ppter penūsiā hominū qz alijs diebus nō feriatis erāt ho mines in bonis diuersis negocijs occupati quare testes non po- terāt inuenire vel dicitur a colo. i. uoco quia psona uocatio fie- bat aliud erat testicū quod p̄dictum dicebatur eo qđ tempore p- hiorū cum in p̄sum exituri essent homines in p̄cinctu fiebant p- stea accessit terciā sp̄cies scz testamentū p̄ es et liberā quod per emancipationē. i. p̄maginariā quandā vacationem q̄nqz testibus agebatur et libripentes. estimatore q̄ libripēbat. i. estimabat familiā. i. hereditatem et emptor qui erat loco heredis cuius ro- manis. i. liberis hominibus et p̄beisibus parentibus. p̄ma duo illo- rum testamentorū p̄mitus abouerunt terciū vero p̄partim remansit in vsu scz quo ad n̄merū testū uicē septenarium erāt enim quinqz testes libripens et emptor et p̄dicta nomina tes- tamentorū ad ius ciuile referebant̄ quia ius ciuile inuenit illa.

¶ Testamentū inofficiosū. Est qđ frustra liberis exheredatis si- ne officio pietatis liberalis in extraneas p̄sonas redactū est. fm̄ p̄li. li. v. Item testamentū sic etiā describit̄ est dispositio vniuersal̄ directa in tempus mortis solēnsata h̄ijs q̄ possit et requirit lex ci- uilis et in. l. p̄p̄ealle. v. g. qđ heredem instruit vel legat sub im- possibili condicione valet dispositio et reiciē impossibilis obiectio. l. obtinuit. ff. de condi. et demon. et insti. de here. insti. §. impossibil. et sumitur significatū ex vltima voluntate q̄ occludit̄ testatorē vo- luisse desistere et p̄ hoc illam conditionem per obliuionem vel alias non ex animo apposuisse. et ex magna solēnsate testamentū q̄ in ip̄o requirit̄ et significat qđ testator non vult d̄qui frustratorie sed qđ impossibilis conditio viciat̄ instructionem filij patet in. l. fi- lius et. l. si ticius. ff. de condi. insti. §. l. cum heres. §. si. de statu. li. hoc significatum capitur aliunde quo concluditur viciare p̄m- mo de cōmuni modo intelligendi idem est in omni possibili in testa- mento et contractu quia significat derisionem. et non esse animū disponendi. Item aliquis legat vna que sunt in ponu sua etiā am vasa videntur legare. l. nam quod liquide. ff. de pe. lega.

et sumitur significatum ex natura vini quod p se subsistere n̄ p̄t
sine bolio vel vase. et iā ex testamēto q̄ disponēs solet esse liberal.
eo q̄ plus bonis suis non indigebat. Secus ergo in contractu si
quis donec vna q̄ sunt in penu sua non veniūt vasa licet venirent
sumpto significato ex cōlūmi mō intelligēdi q̄ p se vinū sine eis
subsistere nō potest. sic omōde solui dū tñ vasa non sint maioris p̄
cij. Item qualiter vltima volūtas testatoris est deambulatoria et
an vltima tantum sit seruāda nō obstare iuramēto de nō mutan
do p̄mam. c. cū marthe. de cele. mil. de succel. ab intēl. c. vlti. xij.
q. ij. c. vl. et nemo p̄t facere q̄ leges habeāt locū in testamēto suo
C. de testa. i. testandi. et ff. de leg. i. l. nemo potest vbi tex. op. nō ob
stare auē. de sup. s. disposuit vbi dicit q̄ volūtas testatoris habe
tur p lege ergo potest derogari legi cōmuni quia intelligit dū
voluntas testatoris sit vltra legibz et facta fm̄ eas alias facta
contra eas non censetur vice legis. Ideo si dicit testator nō sū pi
tus volo ergo vltimā voluntatem meā valere licet non seruē so
lēmities iuris nō valeat dispositio vt testamētū quāuis valere
possit iure codicillorū vt in dicta. i. testandi vbi glo. Item nota q̄
de iure canonico in testamēto vbi relicto ad duas causas sufficiūt
duo testes. c. relatum de testa. et fm̄ bar. et bā. in. l. j. C. de sacro
sac. eccle. ius civile sequit. Et tenet item in p̄is causis et in eris im
p̄ij. Si in terris ecclesie nō in p̄is causis sufficiūt duo testes cuz
p̄sbito. c. cū elles de testa. nō aut in eris impio subiectis sufficiunt
tres s̄ requirunt. vij. Et sic nō in p̄is causis leges obsequunt ca
nomibz s̄ tenent ad vnguē. Itē statutū disponit q̄ testamēta nō
valeāt nisi sint inuata potestati vel officiali ciuitatis infra. iij.
mēses a morte testatoris certe testator nō p̄t hoc statutū tollere
dicēdo volo q̄ testamētū meū valeat etiā si nō insinuet infra q̄
drimestre officiali. ratio quia talis insinuatio statuta est ad euitā
dum falsitatē et sciendū veritatē testamēti. Sed testator non p̄t
renūciare legibz datis ad inquirendū veritatē. fa. l. iubemus. C. de
testa. l. fi. C. de fideicomis. potest tñ testator tollere p̄p̄t hęc et ne
dominiū trāseat recta via quia et hoc introductū est et sua volū
tas celeriorē finē iudicat et sic cōmodo suo potest renūciare puato
Item potest dare licentiā legataris intrandi possessionem et eā
apprehendēdi p̄pria autōritate in legato quia similiter hoc re
spicit commodum priuatum quod requiritur ordo iudiciarius cui
testator renūciare potest vt hęc omnia nō. ff. de leg. i. l. nemo po
test p̄ualle. Item nō. de hijs qui testari nō possunt et qui p̄hibēt
a lege facere testamētū et sūt impuberes scz masculo mior. xij.

et femina minor. xij. quia non habent animi iudiciū. Itē filiū fa-
miliā nō potest testari etiā si pater deficiat nisi de p̄culio castre
si vel q̄si castrensi. de quibus etiā preter patris voluntatem testa-
ri potest vt in. c. licet de sepul. in. vj. Itē furiosus et mēte captus
quodiu talis est. Itē p̄digus cui honoz. administratio est inter-
dicta. Itē mutus et surdus naturaliter. p̄natiuitate. s̄ si acci-
dentaliter est mutus et surdus. et scit l̄ras potest suū scribere testa-
mentū et codicillos. Sed si est tantū surdus bene potest facere te-
stamentū. Itē dānatus ad mortē. scz qui cōdemnatus est vt ef-
ficiatur seruus p̄ne vt. l. i. c. de herē. insti. Itē qui dubitat de sta-
tu suo. scz vtrum sit liber vel seruus pater vel filiū familias. Itē
qui dānatus est p̄ crimine famoso sicut est. vt p̄nā cōtra naturā
vel aliud famosū crimē. Itē monachus seu canonicus regularis.
Itē q̄ omisit crimen sese maiestat. s̄. Itē hereticus. Itē cecus
testari nō potest nisi quādā adhibita solēmitate spiritali qz vbi
versat̄ maius piculum debet adhiberi mai9 ocilium. detestatio vō
ceci quō fiat notat̄ in. l. hac cōsultissima. c. quā testa. fa. p̄. vbi s̄
modus receptus est. debent em̄ vocari. vij. testes. et tabellarius et
cecus corā eis exprimit se velle testari sine scriptis et debet expre-
re nomina iudicā et dignitates s̄. redū quos instituit nescia no-
minū commemoratio quidquā ambigat̄. tatis p̄eat. et debet lega-
ta designare et hoc omnia sunt scribenda a tabellario tunc cōtra
testibus vel si essent ante scripta corā testib9 recitari debent et ce-
c9 debz p̄ferri illud esse suū testamentū et ipm̄ dispositus esse ex
sui animi sententiā et ne sine debet vnusquisqz tabellari9 et c9 tabella-
rius se subscribere et testij et tabellarij signacula dñt apponi qz si
tabellarius inueniri nō poterit octau9 testis debet adhiberi vt p̄
eū capiat effectū qd p̄ tabellariū fieri debuit et hoc testamentuz
dicis nūcupatiū. licet multā similitudinē habeat cū testamēto in
scriptis et in quibus casibus ecclesiastica p̄sona de bonis ab ecclesia
p̄cessis possit testari habes notabilē glo. in. c. p̄nti. de offi. ordi. in
v̄bo resuar. li. vj. s̄. bō distinctio. Itē an clerici possint adē testiū
xij. q. i. et de testa. c. qz nos. et. c. relatiū et an clerici vel mona-
cho possit in testamēto poni tutor. lxxxvj. di. p̄mit. xxi. q. vj. Cyp
an9. xvi. q. i. general. Itē testamētu r̄p̄t. natōe postumi q̄ si mo-
rit̄ viuo testatore testamentū r̄cōualescit vt in l. postum9. ff. s̄ in
iust. rup. testa. qd est v̄z. si testator viuit ciuiliē et natural. se c9
si naturalis t̄m viuat et mortu9 sit ciuiliē tūc em̄ n̄ r̄cōualescit ca-
sus est singularis in. l. qui vxor. ff. de preci. impa. offerē. q̄ nō al-
legatur in materia. Et est mirabilis casus ille secundū ludo. de ro.

Item testamētum nouissimū immobile p̄seuerat et testatoris obi-
tu confirmat. c. cū martine. §. ceter. de cele. mis. et testamētū fa-
cere potest qui habet annos. xiiij. in auē. v. sponfa. largi. §. p. Itē
alio modo testamētū est lex diuina scripta noua vel vetus. et sic
dicimus bibliā primēre duō testamēta vicē testamētū vetus et
nouū. et testamētū vetus et nouū est recipiēdum a nobis q̄quā
in p̄ternis canonibz nullū eoz. et toto teneat insertū. Et inueni-
tur. c. inter canones sancti pape m̄oc. cuius autoritate hoc docet
vt habetur in c. Si a romanoz. §. Item si i deo. xix. d. vbi subdit
restat nimirz q̄ decretales epistole romanoz. pontificum sunt
recipiēde et si non sunt canonum codici cōpagmate p. c. beati leo-
nis. xxv. q. omnia. et etiā attribuitur damaso pape vbi omnia cu-
stodiri mandantur.

Uti

Tignus vel tignū dicitur esse omne genus materie lignee. vt
in. l. xii. tabularum. Et agō. in fi. e. ti. et m̄ti. de rediui. vnde tigna-
ri dicunt omnes qui edificant.

Tignus iniunctus de tigno in iuncto. Re. §. actio.

Tiguli dicunt foramina quibus exit fumus.

Tibulo Est nouus miles. C. de thiro. l. xii.

Thirus est serpens venenosissimo de quo fit thiriaca magna
Titubatio est cū ego vincim de duo contraria sciam nec tamē
alicui eoz quia dubito credulitate meam applico vñ titubare
dicit quis qñ suspiciōne habet sup eo d quo credit vt in. c. in no-
stra p̄ntia de p̄ra. in glo. iij. etiam titubare est defectuose loqui
vel ignorāter vñ titubans p̄ ignorante habendus est. C. de cō-
di. inedi. l. vlti. et. ff. de l. ho. ex l. i. l. iij. §. is qui ar. c. dominus de se-
cundis nup. vbi glo. pro et contra et. c. appofuit. de coniug. ser. in
glo.

Titulus quōq̄ signum dicitur. quōq̄ causa acquirēdi dominiij.
quōq̄ ip̄a ecclesia. vt titulus sancti petri. quōq̄ clericatus. quōq̄ ca-
nonicatus in aliqua ecclesia. vñ d̄r q̄s inulari. i. clericari vel ca-
nonicari. Itē quōq̄ capit p̄ causa inabili ad dominiij tñ. l. adēz vt
p̄ localde. vt. c. ecclesia. ij. vt lit. pen. Itē titul⁹ est iusta cā possidēdi
qd n̄m est et sic exigē in iustuz titul⁹ in vsucapioe et p̄scrip. c. si di-
ligēt. de p̄scrip. et glo. fi. xv. q. iij. etiam titulus possessori causas
tribuit p̄scribendi. vt. c. p̄ de p̄scrip. l. vi. et est vñ de p̄ncipalibz re-
q̄stis ad p̄scriptioz. d̄r etiā titul⁹ quilibet ordo ecclesiastic⁹ quilibz di-
gnitas vt p̄latō. et sic d̄r q̄s matulari in aliq̄ ecclesia. i. ordinarī in
bñ. in. c. dudū de glec sup vbo in titulata. et. ff. si cer. pet. in rub.

¶ Titulus possessionis vel possidendi est incium possessionis et cau-
sa quare quis possideat ut emptio ueditio donatio pmutatio quia
pemptione et similia incipimus possidere.

Tro.

¶ Trochi fm azo. dicuntur sustentationes pauperum.

¶ Rogatos dicimus aduocatos a veste toga nennatos quam
habebat olim aduocati diuersam a ceteris ut p hoc agnoscerent.

¶ Tota. i. omnis. ff. de pac. l. si unus. §. pacto. ubi idem diximus.

¶ Torneamenta dicuntur quedam ludia vel ferie in quibus milites
ex edicto ouenire solent et ad ostensionem virium suarum et audacie te-
mere congregari vel agredi ut. c. i. de torneam. et causa prohibitions
est piculum animarum et mors hominum inde puenies ut ibidem notat.

¶ Tortura potest contingi in domo in iudicio qm tabule testa-
menti pris eorum filiorum quia familia interfecta dicebatur p usq qstio
de seruis habere apte et recitate sicut ut m. l. si ea qstio. C. d. hns
qui ut indig. et ibi no. hoc. circa glo. ij.

¶ Confura in clerico videtur glo. in de. quoniam de vi. et honest. cle-
et. xxij. dist. c. prohibere c. cleric. c. si quis ex clericis. c. non liceat
quemlibet. et. vij. q. duo sunt.

Tr.

¶ Trabea. Est vestis consularis ut. C. de consul. l. j. §. xij. qua ve-
ste etiam utebatur impator et iam h. consulē vocabatur ut in auc. de con-
sul. c. titi. coll. iij.

¶ Tractatus. Erant viri qui tractabant et tractabant. i. in manibus
otigerunt et palpauerunt aialia publica et eqs sacro vbi deputa-
tos vel dicuntur et doria lre iperte p licentia vnde dicitur aialia vel lre da-
te licentie ad tractand et pumens emiosos fm accur. C. e. ti. in rub.

¶ Tradere duplicem hz significationem vgo mo est re sua in alterum
transferre. Corpalis enim res traditur et a dno tradita alienatur hoc
patz p etymologia dicitur dicitur enim traditio qm transferens hominum.
Et sic bene dicitur in instrumentis venditionis iure proprio tradidit. i. tras-
ferens tradidit seu dedit. alio modo tradere capit p inducere in pos-
sitionem siue p ipa corpali pstatone rei ut cu dicitur possessionem tradidit
vel ipm equum p frenum aut librum in manibus.

¶ Torrens est aqua in ybre cu impetu qm estate torreficit et are-
scit fm glo. in de. dudum de sepul.

¶ Traba est instrumentum rusticum quod equandis cespitiibus vel
feno colligendo aptatur.

¶ Trahere est mare transire vnde dicitur si in pccomibus mare trahit. i.

Inseat. In traiectu e p mare insit eē alio mō est nomē ciuitatis
Traiectoria dicit pecunia q̄ locat vel pmittit alicui p mare ad
quemcūq; locū transuehenda vel deportanda

Transactio est de re dubia et lite incerta nondū finita dato aliq̄
pmissio vel retēto nō gratuita pactō vt in c. sup eo de transact. r est
idem q̄ oppositō inter aduersarios et litē intelligo pntem vel futurā
quia an lit. oest. p̄t fieri transactio vt ff. de condi. indebi. l. elegan
ter. §. si q̄s post. Item litē subaudio iustā vel iniustā vt. C. e. ti. l. ij.
et si quis qm agit credit se habere iustā causam alias contrarium
vt ff. de condi. inde. infu. vt tamē inter insistentē et resistentē vt si
actor p calūniā insistat nulla fit transactio sed si reus p calūniā
resistat valeat transactio quātū ad eū. C. e. ff. l. sub pretertu licet
p aliaz viā hoc est p actionē de dolo vel replicationē doli obulatur
actori vt ibidem dicit qm reus dolo induxit actorē ad transiendū
et dr in descriptōne nō gratuita pactio. Theo qz fieri nō p̄t gra
tis pmo expedit q̄ is cui fit transactio aliq̄d det vel dare pmitteat
transigent; vnde hie debet aliquo dato retēto vel pmissio alioqn
transactio nō pcedit et in eo quod dicit; aliquo intelligit etiam de
modica quia si q̄stio erat de re valēte centū p̄p̄t fieri transactio
p decem vel p minorē nec p̄t dētere transiens se deceptum qz tra
sigit sup incerto. Item in eo q̄ dicit re dubia et lite incerta mēn
sitūz ponit vt sit sensus de re qua dubia et incerta est lite idest p
pter litem quia lis q̄ diu pendet. hanc rem dubiā et incertā. Nam
euētus litis et iudicioz in certis est. qd debetur. ff. de pecu. vnde
sup eo qz in questione dicitur lite pendente p̄t fieri transactio. r iō
dicit lite nōdū finita. nā si iudicatū esset nec appellari posset nec ali
q̄ remedio sentēcia retractari ita q̄ de sentēcia nō dubitaret cer
te transactio nō valeret vt si q̄s odemnat⁹ ad. x. dicat vxx. est me
tibi odemnatū esse ad decē et vxx. est q̄ debeo sed si vis esse sten
tus. v. dabo tibi in cōtinētī tūc transactio nulla esset et si iudicatū
negaret a deo tū liq̄da foret p̄batio vt nō sufficoret negare ad
huc est item vt. C. de pe. l. qui sententiā dicit em transactio quasi
actōnis in amicitiam seu amicabilem oppositionem transitio transeūt
em a lite et ab actōe q̄ opponit inter se paciscētēs cū tū ḡtis non
remittit actio. secus si gratis remittit quo casu nō fit transactio s̄
simplex p donationē pactō quidem transigit q̄si de re dubia et lite
incerta neg; finita transi. i. cōponit. vt in c. sup eo. e. ti. in glo. iij. et
sic is transi ab actōe qui transigit et is q̄ p̄p̄ agit dr transigere vt
C. e. ti. l. ij. palle. re. autē in p̄p̄is. Item in spiritalib; nō valz tra
sactio p̄o nomine dicta c. si qm clericū d̄ offi. dele. et. c. sup eo p̄al.

et est tex. ni. c. constitut. et c. p̄terea. i. e. ti. Rō q̄ trāfactio in sp̄ua
lib̄s otinet sp̄em simonie v̄. ḡ. duo litigāt sup̄ aliq̄ b̄n̄ficio ecclesia
stico puta ecclesia vel p̄benda et eē sup̄ iure p̄ntādi tal̄ trāfactio
cū sit sup̄ re sacra nō valet q̄n̄ alter illor̄ dat alteri decē vel. xx.
annuatim vt cesset a lite et alter obtinet ecclesiam seu p̄bendaz
seu ius p̄ntādi cū sit annexū sp̄uali ḡ sp̄es simonie est vbi aliquid
dat̄ vel p̄mittit̄ siue retinet̄ in talibz vt possideat̄ alias p̄cederet i
sp̄ualibz nullo dato retēto vel p̄missō. Sed tūc p̄p̄nō est trāfactō
s̄ circa tp̄alia valet trāfactio tali modo sup̄ra sumit̄ aut̄ aliter et
largo modo trāfactio put̄ est amicabilis op̄ositio. et sic potest fie
ri in sp̄ualibus vt in c. statum̄ de trāfac. ar. c. nisi essent de p̄bē.
et. c. vlt. de rerum p̄mū. et hoc dum ex v̄traq̄ p̄te delur sp̄uale au
toritate tamē superioris vt si aliqui litigāt sup̄ ecclesiis et ep̄us v̄
archiep̄us op̄onat eos iure. Item nō valet trāfactio in subiectōe
sp̄uali. c. p̄terea. ij. e. ti. subiectio em̄ est sp̄uale quibz et ideo aliquo
dato vel p̄missō siue retēto remitti nō p̄t sed gratis bene p̄t.
v̄. ḡ. ista subiectus est p̄no abbacie tali sc̄z ecclesie sac̄e petri mō
vult trāfigere. i. dare. xxx. solidos vel aliud in certu cēsu vt sit ex
emptus ab abbacie subiectōe q̄ cōsus est licet esset recognitō de
bite subiectōis. c. omnis anima de cen. tamē nō valet tal̄ trānsa
ctio p̄pter subiectōnē. Sed si ḡtis venit q̄s aliquā ecclesiā exime
re subiectā h̄i possit ex eo annuatim aliq̄d accipe nec esset simonia
c. constitutis. de reli. d̄mi. vel h̄i constituere soluendū cep̄li in re
cognitionē domini. vt in c. omnis p̄alle. vel ad iudiciū p̄epte lib̄
tatis vt c. recepimus de priuile. Itē in matrimonio op̄ositio v̄ trā
factio nō valet. c. si. de trāfact. Et nō. duas reḡlas prima affirma
tiua q̄ in omni cā criminali vel in oī crimie p̄ q̄ venit imponenda
pena sanguinis licitū est trāfigere exceptō crimine adulterij. Rō
h̄ regle quia v̄niculq̄ licet redimē sanguinē suū. S3 rō exceptō
nis est frequētia criminis adulterij. xxxij. q. vij. quid in omnibz ḡ
uūus et de iudi. c. at si clerici. s. de adulterijs. Sec̄da regulā negati
ua q̄ in alijs criminibz in quibz nō venit pena sanguinis nō est licitū
trāfigere excepto crimine falsi in q̄ p̄t trāfigi. Ratō regulē ē
ne delicta maneāt impunita Rō v̄o exceptōis q̄ nō p̄t reus cri
men imponi q̄m falsitatis qd̄ adicit omnē honore et is dicta p̄ce
p̄t de iure civili. Iure nāq̄ canonico nō licz trāfigere sic q̄ ibi n̄
venit pena sanguinis imponēda. Itē trāfigi nō p̄t sup̄ alimētis ni
si autore p̄toze. ff. de insac. l. cū h̄i in sū. ḡ nota q̄ quidā sūt in q̄
bus nec op̄ositō nec disp̄latio nec trāfactō locū h̄z quō em̄ possz fi
eri p̄ amicabilē op̄ositōez vel p̄ disp̄latōez vel p̄ trāfactōez vt vir

dimissa uxore alia sup induceret vel vt monachus talis existens
prium habere de sta mo cu ad monasteriu vel vt subiectus in sub
iectoe pduras dno no obediret vel supioz in licitis et honestis In
hijs q cu filio trāfactio locū nō habz vt c. fi. e. ti. Effectus autē
trāfactōnis est vt omnia instrumēta ad causā spectātia sup qua
trāfactū est et qd quid aliud est qd opem ptibus ferre poterat h
sit vacuū et omni v̄tute cassatū. Et sola trāfactio validū ppetuūqz
robur obtineat. vt. c. i. e. ti. f. in g. off. in sum. de transact.

¶ Trāsfuga dicitur qui trāsit ad hostes

¶ Translata legata dicuntur que testator legato adempto trā
ffert in alium scz auferēdo ab eo cui primo legauerat.

¶ Trāslatio Est b; sede ad sedem facta cōmutatio. vt cum epus
de vna sede ad alia trāffert. Vñ q h appellatō trāslatio alibi dicitur
mutatio. vt. vij. q. i. mutatores. Vel sic est ab vna ecclesia ad alia
regulariter transitio. p̄t em̄ aliquis de minori ecclesia ad maiore
trāfferrī nā qui puebiē de minore ad maius puebiē vt. xciiij. dist.
legimus in fi. et hoc maxime de trāslatōz epoz. Vnde trāslatio
nū due sūt cause. prima vtilitas. cū in sua ecclesia infructuosus est
Secda nēcitas vt cū p̄secutōz p̄tē et hostilitatē et sūt tres cāe in
fit p̄na leuitas. scda cupiditas. ecia hūilitas. q h vi. g. of. i. h. e. ti.

¶ Transmigrare est de loco ad locum transire.

¶ Trapezeta. i. cāpsor vel mercator. xxiiij. di. In nomine homini.

¶ Treuga est securitas p̄stita p̄loz et reb; ad opus discordia
nondū finita vt de treu. et p̄. c. i. p̄. pax. Re. s. de p.

¶ Tribunal f. in g. off. est locus maior iudicū qui hnt̄ mezz impe
riū f. in azo. in sū. C. de iur. om. iud. vel e. loc. vbi iudex p̄ ebuna i se
det qui alias forus vocat. de verbo. signi. forus et est glo. in c. i. de
re iudi. li. vi.

¶ Tribunus plebis. Est plebeyus magistratus sic dicitur qz popu
lus romanus olim erat diuisus in tres ptes. Et ex singul; singuli
tribuni p̄reabant. vel qz tribuni suffragio cōstituebant.

¶ Tribunus quiritū. militū erat rege exacto ante dictatores q
p̄fuit equitib; p̄stet partim ex plebe et patrim ex patrib; alias
ptibus militū creati sunt tribuni cōsulari potestate

¶ Tributum est cēsus q p̄stat. rōe solij p̄rii a possidentib; dicitur
autē tributum ideo qz militib; tribuebat qui expeditioni publice
vacabāt vnde et stipendium appellatur. vt. ff. de ver. sig. l. ager.
et. ff. de pub. et vecti. l. i. §. hic titulus super vto impendat in glo.
Et in tribus non habet locū p̄scriptio. xvij. q. iij. §. potest. ij. v. ad
huc. C. de p̄scrip. xxx. an. l. cōperit nec cōpensatio. C. de cōpensat. l.

in ea et .l. pcedenti et .ff. de iure fil. l. aufertur. §. qui compensatōes
vbi dicit q̄ in alijs duob; mensibus pbato debito fit recompen-
satio cum fisco p̄ter q̄ in tributis et in stipendijs.

¶ Tributarij dicunt a tributo quod a tributione derivatur.

¶ Tributaria actio. Re. s. de actōib; tributarijs.

¶ Triens est tertia ps alis q̄tuor otinens vncias.

¶ Triennū est tempus trium annoz vt. c. j. de p̄scrip. et indicit̄
triennal p̄scriptio que cōmuniter currit in vsucapione.

¶ Tricennū est tpus. xxx. annoz. inde triennialis p̄scriptio vt.
e. vigilantī e. ti.

¶ Triplicatio. Est q̄ duplicationē infirmat et adiuvat actōē et
sic deinceps quadruplicatio. Re. s. duplicatio.

¶ Tripondius est as triplicatus. scz. xxxij. vncie.

¶ Trium viri capitales dicunt qui carceris habebant custodias
quoz interuētū amigdūtendū erat in quosq; homines faciero
sos quos etiā dicimus stratores a stringendo quia in carcere custo-
diendos et reos damnatos puniebāt.

¶ Trium viri mōnetales dicunt vicz eris et argenti vel auri con-
flatores quia frustra liberos exheredat et sine officio naturalis
pietatis in extraneas p̄sonas reductū est f̄si p̄s. lib. v.

Tu

¶ Tuguriū dicit̄ esse tectū quod febus urbanis vtriusq; custo-
diendis est deputatū. vel dicit̄ omne edificium quod magis cōpe-
tit rusticis q̄ urbanis edib;. Et dicitur quasi regularium eo q̄ te-
gat. ff. de ver. signi. l. domus.

¶ Turtibuli alias tibiuli siue tigurū dicit̄ foramina p̄ que exit fu-
mus caminoz. et idē dicunt fenestre quib; calor balnei evaporat.

¶ Turpia verba. i. diffamatoria. Si sunt specialia. viciāt legatus
vel institutionē h̄ non exhereditatōz. sed generalia turpia sunt
apta punitōi. ideo dispositionē punientē nō viciant. non autem
sūt apta honori ideo dispositionem honoratē viciāt nisi vbi volū-
tatē disponēdi significāt. v. g. testator dicit sic. Ticio furi homici-
te vel vultero lego. x. legatū nō vt. l. turpia. ff. de le. j. qz h̄ijs
vbi testator diffamat legatariū et sic sensus est vt q̄ magis eū
vult ḡuare diffamādo q̄ honoratē si vult valere legatū lex ei
uilis hāc volūtatē nō admittit in odiū diffamātis vt. m. l. turpia
p̄al. s. ibi testator dicit fili; meus impiissimus male de me meri-
tus heres esto valet institutio. l. h̄ijs vbi. s. j. ff. de here. insti. qz
siue sit v̄z siue falsū q̄ sit impiissimus ostat tñ de p̄sona et rō est
diuersitatis in hoc casu et in pcedenti quia primus casus est vbi

specialibus. sedus autē in generalibus. alij dicūt q̄ in casu p̄cedenti
valet legatū sicut in isto quia cōstat de p̄sona et de legato et fa-
cto nisi aliud ostet testatorē voluisse vel nisi lex ciuiliſ sic disponat
vt s̄. dictū est. Itē ibi filiū meū latronē et gladiatorē exheredo
valet exhereditio. l. si p̄p̄it. in prin. ff. de libe. et postu. Rō q̄re
valz exhereditio et nō legatū vel institutio sic facta q̄ v̄ba dif-
famatoriz apta sūt exhereditio cū sit ad penā vel ad priuationē
honorū. Sed secus in legato vel institutione

¶ Tunc significat extremitatem t̄p̄is. l. si is legatū. §. sed si ita
scriptum. ff. de condi. et de hoc facit ad questionē notandā. Si q̄s
ita testat̄. si impator nō venerit in p̄taliā infra quinquenniū he-
res me⁹ tūc. x. del. ticio impator moriē primo anno antici⁹ potest
petere. x. solutio certe non nisi post quinquenniū q̄ hoc semp̄ al-
legat̄ tex. p̄alle. et hoc q̄n t̄pus apponit̄ in conditōe potestatiua
Si vero in conditōe casuali apponit̄ si deficiat non expectat̄. l. si
iure. ff. de ver. obli. Fallit nisi addatur t̄ctio tunc et huic excep-
tum est de elec. cōmissa li. vi. vbi de hoc.

¶ Tutela s̄m azo in sūma est vis et potestas in capite libero ad
tuendum eum qui p̄pter etatem suā s̄p̄onte se tueri nequit a iure
ciuili data ac p̄missa vt inſi. de tuto. §. est aut̄. vis autē dico de fa-
ctis et p̄testas de iure vt talis sit tutor qui p̄p̄ia imbecillitate nō
impediatur nec a iurisdictione repellatur quales sūt pupillus furio-
sus et qui p̄petuo morbo laborat̄ et ille p̄pter imbecillitatē corporis
vel animi tutores esse non possunt. Sed femine que quāuis sciant
res administrare pupillares et ad it̄ experiendū vires habeant.
tamen q̄ iure institutionum nō admittuntur.

¶ Tutela testamentaria est q̄n p̄r dat filio tutore in testamento.

¶ Tutela datiuā est q̄n v̄n⁹ datus est tutor filio in testamēto et
v̄nus extantibus consanguineis p̄doneis ad tutelam iudex ex offi-
cio sub d̄t tutorem.

¶ Tutela legitima est q̄ deferē a lege s̄m quā nullus dat⁹ est.

¶ Tutor filio in testamento qui primo loco debet et si succedere
ab intestato tenetur suscipere tutelam huius.

¶ Tutela actio directa et contraria. Re. s̄. adjo.

¶ Tutor est qui pupillū vel pupillā morte p̄ris vel emācipatōne
sui iuris factū vel factāz tuet̄. differt autē a curatore quia tutor
datur impuberi curator v̄o. puberi vel adulto scz furioso p̄digo
furdo muto et similibz qui rebz suis p̄esse non p̄nt. Itē tutor q̄nq̄
dat̄ a iudice q̄nq̄ a testatore. Datur em̄ a testatore et cōfirmat̄
decreto iudicis vel p̄sibis. etiam datur muto sed curator non nisi

volenti preterquam ab litē. Itē tutor nō datur certe rei vel cause
secus in curatore primo tutor principaliter datur persone et secun-
dario rebi. S; curator primo et principaliter dat rebi et scdario
pſone. Et nota q; quidā est tutor legitimus quidā fiduciari⁹ q;
dam testamentari⁹. quidam onerari⁹. tutor fiduciari⁹ est qui
pupilli emancipati cuius pater qui eū emancipauit tutor erat legit-
timus eo patre mortuo tutelam accipit cū mortis tpe grat in pa-
tris potestate v. g. titicius duos filios habuit scz seyum et Meuiū
Seyus fuit minor in annis. Meuius fuit pupillus. Seyum habuit
in potestate et meuium emancipauit et ipse tutor eius erat et mor-
tuus est eo patre mortuo seyus frater meui pupilli. fiduciari⁹
tutor est emancipatione est p̄xit ius agnatiōis ne fratris sui fr̄ le-
gitimus tutor esse possit tanq; p̄ximus agnatus. sed fiduciari⁹
bene et sic tutor fiduciari⁹ est frater fratris sui emancipati vt pa-
tuit sed si pater emancipet vnū de filiis suis impuberes eius est le-
gitimus tutor et mortuo patre filij alter maior fiduciari⁹ tutor
appellatur.

¶ Tutor legitimus est qui lege p̄cipiēte pupilli nāscitē tutelā
quales sūt p̄ximi agnati et cognati. Regulariter enim traditus
est s̄m leges vt ad quē spectat emolumentū hereditatis alicuius
pupilli ad eundem pertineat et onus tutele eius nisi forte fit mu-
lier que bene vocatur ad hereditatem morientis non tamē ad tu-
telam superstitis quia tutrix esse nō potest.

¶ Tutor onerari⁹ Est qui datur pupillo vt ipm defendat a vex-
atōib; aliorū vel datur nouitatis gratia vt alios tutores instru-
at. c. venerabilē de elec. in glo. sup vbo aduocatis vel honorari⁹
dicitur datus causa honoris nō administratōis et tales non habent
onus vt reges p̄ncipes comites barones quib; dimittuntur filij
causa honoris. Ideo illoꝝ tutela vacationē nō p̄stat insti. de excu-
sa. tuto. vel cura. §. Item tria onera.

¶ Tutor testamentari⁹ dicitur qui ex testamēto dat tutor filio
a p̄re pupilli scz q; actu in testamēto nominat et assignatur.

¶ Tutor suspectus s̄m azo. in iū. de. ti. si. i. de. q; morib; tal est vt
suspectus sit. nō enī facultas et paupertas fraudulētia vel callida
querfatio in reb; pupillarib; suspectū tutorē emēdāt vel omittāt.
Itē in auctoritate p̄stāda p̄ tutorē expediēs est vt loquat̄ fa. l. j.
§. p. ff. de tute. et insti. qui tuto. testa. dari pos. in glo. j. Et fa-
hoc ad subtilem questignē s̄m Bar. pone pupillo est delata here-
ditas extranei qui sciēte et paciēte ipō tutore habitauit in domo
cuiusdam defuncti a quo delata est sibi hereditas. Querit̄ an p̄ b.

pbat abito hereditatis et utz paciētia et sciētia tutoris auctori-
 tatē induxisse videat. Et an in auctoritate sit necesse q̄ tutor loq̄
 tur. Et apparet p̄mo q̄ sic nā talis actus habitādi in domo defū-
 cti in eo qui p̄t p se adire hereditatē induceret p̄sumptionē adici-
 omis p̄ h̄ fact. gerit. ff. de acquir. re. do. Sed pupillo q̄ nō p̄t adire
 sine auctoritate tutoris talis actus absq; tutoris auctoritate aditi-
 onē nō inducit. vt. l. patuit. ff. de iure. deli. Solutio dynus dicit q̄
 sciētia aut paciētia tutoris auctoritatem nō inducit. Et sic ex illo
 actu non pbat abitio nisi forte tutor q̄q; mandasset pupillo vt
 aliquid faceret in illa domo nā talis exp̄ssio mādātū auctoritatez
 inducit. vel p̄lā nisi pupillus diu stetit in domo scz p̄ spaciū de-
 cem annoz quia p̄ h̄ pbat abitio q̄ si omnia fuissent solēniē acta
 auctoritate tutoris.

Bona
vacantia bona dicuntur ea bona

que dñm non hñt vel q̄ fisco, vel dño alicuius
 applicant. Unde dicitur multis modis. Quā-
 doq; si q̄s intestatus decevit vel q̄ testari nō
 p̄t vel faciat p̄pter qd̄ heres suus ei succede-
 re nō p̄t vel etiā ubi alias de p̄suetudine bo-

nā alicuius dño applicant nā tūc dicunt vacare bona.

Vacans possessio. Re. s. possessio.

Vagabundus est qui non habet domiciliū s̄ hodie hīc est cras
 alibi. l. iij. §. pretor. ff. de damp. infec. Sed quasi vagabundus est q̄
 habet domiciliū s̄ raro moratur in ea et vagatur hinc inde Et q̄
 modo cōueniantur istū habetur in. c. fi. de fo. compe. in glo. 1. 7. ibi
 notatur.

Valitudo dicitur infirmitas in vno significato.

Valitudinarij dicuntur infirmi qui frequēter egrotāt vel q̄ la-
 borāt p̄ lucida intervalla vt q̄ modo sani sūt post horā infirmi.

Varicosus dicitur curvus a varice neruo extracto qui neruus in se
 neccute reddit hominē varicosum et curuum.

Vasallagium secundū spe. in ti. de feu. Idem est q̄ homagium
 qd̄ est in francia dicitur homagium in ptalia vocat vasallagium.

Vasallus est feudatarius. Et s̄m vulgare p̄micialium nobi-
 les feudatarij vasalli dicuntur. **Stebeyus** vero homo medius nū-
 cupatur s̄m spe. et vasallus non potest vendere feudū sine volun-
 tate domini. Et dum vendit debet rogare dominū suū q̄ ab eo re-
 cipiat et alterū emptorem inuestiat. Quod si dominus denegat et